

DEL II

Hör de ungas röst!

Tryggare rum för alla

En pamflett om slututtalanden av Digiraati-diskussioner som Röda Korsets De Ungas skyddshus organiserat.

Arbetsgruppen: Satu Rantakärkkä, Erika-Evely Ee Eisen, Henriika Lassinharju och Reeta Palomäki.

Text: Reeta Palomäki, Satu Rantakärkkä, Jenni Kallio och Susanna Ågren.

Layout: Pauliina Vuorinen, Guilty Designers Club.

Den digitala pamfletten: bit.ly/kuule-nuorten-aani

ISBN 978-951-658-224-8 (PDF, finska)

ISBN 978-951-658-225-5 (PDF, svenska)

ISBN 978-951-658-226-2 (PDF, engelska)

4 Vad är Digiraati?

6 Förord

10 Inlägg: Samhället måste vara ett tryggare rum för alla unga

14 De ungas gemenskapsanda byggs genom vuxnas stöd

17 Framtiden skapas genom de ungas drömmar

20 Den unga har rätt att vara sig själva

23 Vuxna måste ta ansvar för att ingripa i rasism

27 Källor

Vad är Digiraati?

DIGIRAATI.FI ÄR EN DEMOKRATISK tjänst som upprätthålls av justitieministeriet. Syftet med tjänsten är att ge alla under 29 år en kanal för påverkan respektive möjlighet att få sin röst hörd i viktiga frågor som gäller dem.

Digiraati-diskussionerna är anonyma och i dem följs principerna för tryggare rum. Diskussionens centrala tankar sammanfattas i ett offentligt uttalande på Digiraatis webbplats.

Paneler kan ordnas av till exempel ministerier, kommuner och välfärdsområden, samt andra myndigheter och medborgarorganisationer. Kompetenscentret för ungas delaktighet Nuorten akatemia, Koordinaatti, Röda Korsets De Ungas skyddshus och SOS Barnbyar har deltagit i utvecklingsarbetet och anordnadat av Digiraati, samt understött ibrukttagandet.

Digiraati-paneler på Röda Korsets De Ungas skyddshus

RÖDA KORSETS DE UNGAS SKYDDSHUS hjälper unga och deras närstående på fem olika välfärdsområden, samt på nätet över hela landet. De Ungas skyddshus ordnar tillfällig inkvartering och stöd vid självständighetsprocessen samt samtalshjälp såväl för de unga som deras närstående.

Digiraati är en av möjligheterna för frivilligverksamhet och samhällsaktivitet som De Ungas skyddshus erbjuder. Panelerna är handledda diskussioner, i vilka vanligen 10–15 ungdomar deltar. I Digiraati-panelerna på De Ungas skyddshus utgår diskussionerna ur ämnen som intresserar de unga, såsom ensamhet, psykisk hälsa eller en regnbågspersons ungdom.

Digiraati-panelerna på De Ungas skyddshus är öppna för alla under 29 år, men är speciellt riktade till dem vars röst inte blir tillräckligt hörd i samhället och för vilka samhällelig påverkan inte är bekant sedan tidigare. Diskussionerna är i huvudsak handledda av utbildade frivilliga och praktikanter på De Ungas skyddshus.

Om du är intresserad av att ordna Digiraati-diskussioner eller att höra mer om Digiraati-panelerna på De Ungas skyddshus, kontakta Satu Rantakärkkä: satu.rantakarkka@rodakorset.fi.

Läs mer om De Ungas skyddshus:

[Rodakorset.fi/sok-stod-och-hjalp/de-ungas-skyddshus](https://rodakorset.fi/sok-stod-och-hjalp/de-ungas-skyddshus)

 @nuortenturvis

 @nuortenturvis

 De Ungas skyddshus, Röda Korset

Läs mer om Digiraati-panelerna:

Digiraati.fi/?lang=sv

 @digiraadit

Förord

”I ett tryggt rum känner sig alla välkomna, accepterade och sedda.”

– UNGDOM SOM DELTAGIT I DIGIRAATI

I **DIGIRAATI-DISKUSSIONERNA** som ordnas av Röda Korsets De ungas skyddshus berättar ungdomar att otrygghet är rädsla för psykiskt och fysiskt våld. Det är nedvärdering och utanförskap. Ungdomar berättar att de är oroliga över att rasistiskt beteende har ökat. Enligt ungdomar skapar ökat rasistiskt beteende otrygghet för alla, vare sig man tillhör en minoritet eller inte. Det centrala temat i denna pamflett som sammanställt önskemål som framförts i Digiraati-diskussionerna är trygghet.

Ett viktigt begrepp som hör samman med trygghet är tryggare rum. Tryggare rum är helt enkelt rum där alla är välkomna precis som de är. Rum, där alla får delta utan att behöva vara rädda för att bli nedvärderade eller mobbade, och där man följer regler som fastställts tillsammans. De flesta rum och situationer känns trygga för dem som tillhör majoriteten. Då kan det vara svårt att förstå hur samma vardagliga, fysiska eller digitala rum kan vara otrygga för personer som tillhör minoriteter. Ibland blandar man ihop tryggare rum med tanken att dessa tar yttranderätten ifrån vissa människor eller att man inte får vara av annan åsikt. Så är inte fallet, utan principerna för tryggare rum möjliggör respektfulla diskussioner, där man kan diskutera olika synvinklar utan nedvärdering eller trakasseri. Det viktigaste av allt är att de möjliggör diskussioner där även de som tillhör minoriteter vågar delta.

Ungdomarnas budskap i Digiraati-diskussionerna har varit tydligt: det behövs trygghet och stöd. Trygghet kan skapas till exempel med principerna för tryggare rum, men rummen blir inte tryggare enbart med hjälp av de fastställda reglerna. Av oss vuxna kräver ungdomar mod och kunskap att ingripa i diskriminerande och rasistiskt beteende. Det är vår uppgift att stå som exempel för ett mänskligt beteende, som inte lämnar någon utanför, utan aktivt

engagerar. Dessutom måste vi erbjuda ungdomar stöd med att finna sin egen gemenskap och plats. Detta är speciellt viktigt på läroanstalter och i hobbyer, men även unga vuxna som hamnar utanför dessa behöver stöd.

Röda Korsets De Ungas skyddshus föregående pamflett som sammanställde önskemål som framförts i Digiraati-diskussionerna publicerades våren 2023. Efter detta har vi diskuterat gemenskapsanda, rasism och det som redan blivit en tradition på våren, en regnbågspersons ungdom.

Utöver Digiraati-diskussionerna ville vi utveckla ett ännu lättare sätt än paneldiskussioner för ungdomar att delta i ämnen som behandlas i Digiraati. I slutet av 2023 publicerade vi i samarbete med Sekasin Kollektiivi en botten för påverkan (vaikuttamisbotti), där ungdomar kan besvara en enkät om ämnen i Digiraati. Samarbetet har öppnat upp en plats för Digiraati i en tjänst som ungdomarna har hittat och tagit till sig. Botten finns på adressen sekasin.fi/vaikuta. Hittills har botten frågat ungdomar om gemenskapsanda och rasistiskt beteende samt hur man ingriper i det. Dessutom har ungdomar kunnat anmäla sig till Digiraati-diskussionerna efter att de svarat på botten.

I den här pamfletten finns budskap från ungdomar om fyra ämnen: välbefinnande som stärks med gemenskapsanda, drömmar som bygger framtiden, rätten att vara sig själv och hur man ingriper i rasism. I samband med varje ämne finns direkta citat från ungdomar, som deltagit i Digiraati-diskussionerna. Här ingår även kommentaryttranden av forskare, som särskilt fäster uppmärksamhet vid trygghet i samhället och dessutom information om Digiraati och Röda Korsets De ungas skyddshus. Pamfletten har även översatts till svenska och engelska.

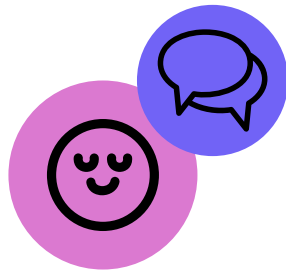
De Ungas skyddshus samt flera andra organisationer ordnar Digiraati-diskussioner. Om varje diskussion skrivs det ett slututtalande som sammanfattar diskussionen som förts med ungdomarna. Alla slututtalanden om diskussionerna finns på adressen digiraati.fi.

Tack till kompetenscentret för ungas delaktighet, forskningsprojektet ALL-YOUTH samt till alla de organisationer och människor med vilka vi har fått utveckla Digiraati och gjort ungdomars röst hörd. Tack till undervisnings- och kulturministeriet för finansieringen av Digiraati och till justitieministeriet för utvecklingen av Digiraati-tjänsten.

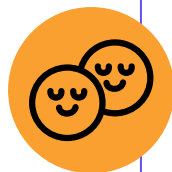
Det största tacket går till ungdomarna, de frivilliga och praktikanterna som deltagit i Digiraati-diskussionerna. Tack för att ni gång på gång har vågat inleda diskussioner om även svåra ämnen och tillsammans drömma om en bättre morgondag.

Satu Rantakärkkä,

Utvecklare av de ungas frivilligverksamhet,
De Ungas skyddshus, Röda Korset

Principerna för tryggare rum i Digiraati

VAR ÖPPEN. Bemöt nya frågor och människor utan fördomar. Ta varje möte och situation som en möjlighet att lära dig något nytt och utvecklas.

VISA RESPEKT. Ge andra utrymme, observera dina ordval och kom ihåg deltagarnas mångfald. Om du lägger märke till trakasserier eller annat osakligt beteende, kontakta Digiraatis ledare eller arrangör eller tjänstens värd.

UNDVIK ANTAGANDEN. Respektera var och ens rätt till fri självidentifikation och gör inga antaganden på basis av till exempel kön, bakgrund eller familjeförhållanden.

UPPMUNTRA. Alla har ansvar för att diskussionen går bra. Lyssna och uppmuntra andra.

SLAPPNA AV. Det är tillåtet att missta sig och fråga.

VAR TYDLIG. Kommentera kort och koncist. Använd uttryck som andra förstår.

DELTAGANDE ÄR FRIVILLIGT. Det är alltid frivilligt att delta i diskussionerna. Du kan lämna Digiraati i vilket skede som helst.

Samhället måste vara ett tryggare rum för alla unga

Budskapet från ungdomar som deltagit i Digiraati är starkt och entydigt: ungdomar behöver trygga rum.

MED TRYGGARE RUM avser man vanligtvis fysiskt befintliga rum eller digitala miljöer där ungdomar kan vara likvärdiga aktörer oberoende av sin egen bakgrund, etnicitet, kön eller annan egenskap. I Digiraati-diskussionerna betonade ungdomarna att man i trygga rum talar och tilltalar varandra respektfullt, och var och en har rätt att själv definiera sin identitet. I ett sådant rum är alla likvärdiga i förhållande till varandra.

Det är ganska enkelt att fastställa principer för ett fysiskt eller virtuellt rum, vilka alla i bästa fall följer. Men vad händer med tryggheten då man kliver ut ur dessa rum? Är det finländska samhället ett tryggare rum för ungdomar?

Ungdomarnas upplevelser om trygghet och otrygghet bildas i vardagligt bemötande. Ojämlighet, diskriminering och mobbning, att bli utanför gemenskaper, upplevelser om brist på påverkansmöjligheter, samt kulturella uppfattningar om aktivt och riktigt medborgarskap formar de uppfattningar ungdomar har om deras egen plats i samhället.

Ungdomarnas upplevelser av otrygghet ökar oron förknippad med det finska samhället och mänskighetens framtid. Kriser som krig och pandemier ger upphov till en ny sorts otrygghet bland ungdomar och försvårar deras möjligheter att förbereda sig för framtiden (Honkatukia & Määttä 2024). Speciellt oroliga är ungdomar för klimatförändringen, det världspolitiska läget, bevarandet av välfärdstjänster samt växande ojämlikhet och rasism (Myllyniemi & Kiilakoski 2019).

Otryggheten är även förknippad med hur man klarar samhällets krav. Orken i arbetslivet, som upplevs som komplicerat, krävande och ibland även orättvist, påfrestningar från studier samt möjligheten att få stöd enligt sina egna behov bekymrar ungdomar (Ågren & Kallio 2023; Ågren 2024). Allt fler ungdomar kämpar också med ekonomiska problem: otrygghet i samband med fattigdom är osäkerhet över tillgodoseendet av grundläggande behov, men också utanförskap i sociala relationer och att falla utanför vardagens skydds-nät (Kallio & Toikka 2022).

Erfarenheter av diskriminering och mobbning är vardagliga för många som tillhör en minoritet. Rädslan för att utsättas för psykiskt eller fysiskt hot orsakar otrygghet. Ungdomar som utsätts för rasifiering eller tillhör en sexuell minoritet eller könsminoritet upplever mobbning och utanförskap oftare än andra (Kiilakoski & Laine 2022). Strukturell diskriminering på bostads-, utbildnings- och arbetsmarknaden försvårar självständighetsprocessen och förverkligandet av de egna drömmarna, men diskriminering hindrar också ungdomar från att se sig själva som en värdefull del av samhället (Rätttilä & Honkatukia 2022). Flickor och regnbågsungdomar upplever speciellt mycket sexuella trakasserier och våld (Jokela ym. 2020). Erfarenheter av hatretorik samt diskriminering och nedvärdering får en del ungdomar att dra sig undan samhälleliga diskussioner och offentliga påverkansplattformar. I Digiraati-diskussionerna diskuterade ungdomarna dessa erfarenheter på ett rörande sätt.

Den offentliga diskussionsmiljön har en stor betydelse för erfarenheter av trygghet. Man behöver inte gå långt för att hitta skarpa exempel: [reformen av translagen ledde till en livlig debatt i riksdagen](#), ledande politikerns rasistiska skrivelser offentliggjordes förra sommaren på bred front, och just nu diskuterar man gatugång på ett sätt där man skapar en viss stereotypisk bild av ungdomar. Om ungdomar som tillhör en minoritet fortsättningsvis får höra, läsa eller känna att det är fel på dem och de är mindre värda, eller att de endast blir sedda i samband med problem, hur kan de då lita på det finländska

samhällets löften om trygghet, jämlikhet och rättvisa? Normalisering och tyst godkännande av diskriminering och fördomsfullt prat gör samhället otryggare för alla.

Det finländska samhällets principer för tryggare rum verkar alltså ha försvunnit. Men ungdomar som deltagit i Digiraati-diskussionerna har en klar uppfattning om detta också: de vuxna måste ta ansvar!

Ungdomarna tycker att de vuxnas ansvar måste förverkligas på tre sätt.

1. FÖR DET FÖRSTA behöver experter som möter vuxna och ungdomar sensitivitet för att se ungdomarna som unika individer. Till de vuxnas ansvar hör mod att fråga ungdomar om deras behov och bekymmer. Det behövs tid för att sätta sig och lyssna på ungdomars erfarenheter och empati för att ta till sig det som de berättar. Det är ofta en hög tröskel för ungdomar att berätta för vuxna om diskriminering och utanförskap. De litar inte alltid på att berättandet kommer att lösa saker, eller att de vuxna överhuvudtaget förstår ungdomars svårigheter eller skulle kunna lösa missförhållandena, som de upplever, på ett meningsfullt sätt. Att beslutsamt stå vid den ungas sida är ett budskap om att den ungas erfarenhet inte är fel, samt ett löfte om att den unga inte kommer att lämnas ensam.

2. FÖR DET ANDRA är det de vuxnas ansvar att skaffa information. Yrkespersoner som möter ungdomar, såsom lärare, hälsovårdspersonal och socialarbetare har rätt att få aktuell information om ojämlikhet som ungdomar som tillhör en minoritet har upplevt samt metoder hur man löser problemet (se Laiti 2024). Fortbildning om mångfald och förebyggande av diskriminering borde höra till vardagen. Läroanstalter samt social- och hälsovårdstjänster har en stor betydelse för ungdomars erfarenheter av sig själva som samhällsmedlemmar (Kallio 2023; Ågren 2024), och där finns också

potential att stärka erfarenheterna av deltagande och påverkande bland ungdomar som tillhör en minoritet, som en del av deras välbefinnande (Suurpää & Kallio 2023). Vetskapen inspirerar vuxna att skrida till verket och stöda ungdomar i de frågor som ungdomarna själv anser viktiga. Beslut som grundar sig på information bygger ett bättre samhälle.

3. FÖR DET TREDJE innebär vuxnas ansvarstagande att de är bundsförvanter. Ungdomar upplever att de inte blir tagna på allvar som politiska aktörer och medborgare som deltar i samhället (Honkatukia ym. 2020). Minoriteternas röst hörs allra svagast. Bundsförvantskap innebär att stärka ungdomars ställning i demokratiskt beslutsfattande samt att omvandla ojämlikheter och missförhållanden till budskap för politiken och beslutsfattandet tillsammans med ungdomar. Att bekämpa rasism och diskriminering, förverkliga minoriteters rättigheter och stärka välfärdssamhällets stödformer är ett tecken på att deras behov tas på allvar. Samhällets effektivitetskrav måste utvidgas så att alla ungdomar har möjlighet att bli självständiga och vuxna på ett mångsidigare sätt än för tillfället (Honkatukia ym. 2020; Kallio 2023; Ågren 2024). Ungdomarna själva har detaljerade information och sakkunskap om hurdana förändringar som behövs.

Målet måste vara möjligheter för ungdomar att få sin röst hörd och accepteras sådana som de är. Endast på så sätt kan det finländska samhället vara ett tryggare rum för ungdomar.

Jenni Kallio,
forskardoktor,
Tammerfors universitet

Susanna Ågren,
forskardoktor,
Tammerfors universitet

De ungas gemenskapsanda byggs genom vuxnas stöd

”Själv tycker jag gemenskapsandan är så pass viktig att den minskar ensamhet, vilken i synnerhet här i Finland varit oroväckande vanlig.”

I FINLAND KÄNNER SIG nästan hälften av alla 15–24 åringar ensamma regelbundet, och just i den här åldersgruppen är ensamhet allra vanligast (Finlands Röda Kors 2024). Därför är det viktigt att lyssna på Digiraatis ungdomar som berättar hur gemenskapsanda kan förebygga ensamhet och dess allvarliga skador för de ungas välbefinnande.

Unga betonar att de behöver stöd av vuxna för att stärka gemenskapsandan till exempel i skolor, på läroanstalter, i hobbyer och i samhällsplaneringen. Det är viktigt för ungdomar att hitta sin egen grupp, men det är inte lätt för alla.

I Digiraati kommer det upprepade gånger fram hur unga vuxna lämnas att klara sig alldeles för ensamma. Ungdomar betonade att också att man i studier efter grundskolan borde fokusera mera på gruppandan bland studerande.

Å andra sidan är det viktigt att komma ihåg att alla ungdomar inte har möjlighet att studera eller arbeta. Avgiftsfria eller billiga hobbyer samt öppna mötesplatser behövs för alla ungdomar och även för unga vuxna.

”Under självständighetsprocessen förändras så många saker att man knappt hinner med. Och sedan när man dessutom borde komma ihåg och kunna skapa nya kontakter, verkar det nästan omöjligt.”

I DIGIRAATI-DISKUSSIONERNA UPPREPAS också önskemålet om att det på ungdomarnas mötesplatser borde finnas mångsidiga möjligheter till verksam-

het. Via verksamhet kan ensamma ungdomar lättare bekanta sig med nya människor. Det behövs fysiska mötesplatser, men även mötesmöjligheter på nätet är viktiga för ungdomar.

Ungdomar vill att vuxna ska förstå att det på nätet inte bara finns hot, utan också genuin gemenskapsanda. Nätgemenskaper erbjuder möjligheter att hitta kamrater till exempel för minoritetsungdomar i glesbygden. Ungdomar skulle vilja ha mera nätgemenskaper, där principerna för tryggare rum skulle förverkligas.

”Samhälleligt skulle det vara bra att utveckla spelgemenskaperna så att kvinnovåld skulle tas på allvar och man skulle vara beredd att spela med olika människor utan fördomar.”

FÖR DIGIRAATIS UNGDOMAR innebär gemenskapsanda att tillhöra en grupp samt att bli hörd och accepterad sådan som man är. Ungdomarna observerar dock att alla gemenskaper inte är trygga. Även på grund av detta är det viktigt att vuxna erbjuder ungdomar stöd i bildandet av gemenskaper.

Gemenskaper är viktiga för ungdomar i alla livssituationer, men under svåra tider betonas deras betydelse ännu mer. En ungdom resonerade att en gemenskap ger förtroende för att saker nog kommer att ordna sig. Gemenskapens stöd kan stötta den unga, och förhindra att problem trappas upp.

”Gemenskaper kan också inspirera och motivera till att göra goda gärningar. När man själv har fått hjälp på något sätt är man också beredd att hjälpa andra.”

47 %

av 15–24 åringarna känner sig ensamma regelbundet.

(Finlands Röda Kors 2024.)

23 %

av de unga som besvarade Vaikuttamisbotti tycker att nätgemenskapen hjälper då man själv har det svårt.

(Vaikuttamisbotti 2023.)

De ungas önskemål

- 1. I SKOLOR OCH** på läroanstalter behövs mera verksamhet som främjar gruppanda. Gemenskapsandan bland ungdomar måste stödas på alla utbildningsstadier.
- 2. AVGIFTSFRIA OCH BILLIGA** hobbyer samt öppna mötesplatser måste erbjudas till alla ungdomar och även unga vuxna. Via verksamheten kan också ensamma ungdomar bekanta sig med nya människor.
- 3. VUXNA MÅSTE FÖRSTA** att ensamhet skadar ungdomens psykiska hälsa. Därför måste vuxna med sitt agerande försäkra sig om att ingen ungdom blir lämnad ensam.

Framtiden skapas genom de ungas drömmar

”Offentliga diskussioner är mycket tunga för ungdomar. När politiker grälar om ungdomars mänskliga rättigheter precis som om de skulle vara en åsiktsfråga.”

UNGDOMAR ÄR PÅ många sätt tvungna att leva i en allt osäkrare värld än tidigare på grund av det spända geopolitiska läget samt i och med den tilltagande klimatkrisen och förlusten av biologisk mångfald. Även den växande ojämlikheten och ifrågasättandet av mänskliga rättigheter oroar ungdomar. (Honkatie & Määttä 2024; Myllyniemi & Kiilakoski 2019.)

Det är dock viktigt att komma ihåg att ungdomar behöver hopp och drömmar då de skapar sin framtid. Med hjälp av dessa kan de finna mod och sin egen väg. Ungdomarnas drömmar behövs för att vi ska kunna bygga en bättre framtid för alla. Därför vill man i Digiraati drömma tillsammans med ungdomarna.

I Digiraati-diskussionerna kommer det fram att man kan förstärka de ungas drömmar tillsammans. Gemenskaper är viktiga för ungdomar också för att de kan ge dem inspiration och mod att drömma.

”Att höra till en gemenskap har öppnat mina egna ögon för hur vidsträckt och full av möjligheter vår värld verkligen är.”

DET ÄR VIKTIGT för ungdomar att någon tror på dem och deras drömmar. De berättar att även i svåra livssituationer har stöd från vänner, familj eller annan gemenskap hjälpt dem hålla hoppet uppe.

Även berättelser i media eller underhållningens värld kan skapa hopp för ungdomar. Speciellt ungdomar som tillhör en minoritet betonar att när man visar och normaliserar människans mångfald i media vågar de börja tro att ett jämlikare samhälle är möjligt.

”Jag önskar att människans mångfald skulle normaliseras så att en film kunde ha precis vilket tema som helst och karaktärerna kunde tillhöra minoriteter utan att hela filmens poäng skulle vara minoritetsställning.”

I DIGIRAATI-DISKUSSIONERNA drömmer ungdomarna om en värld som skulle vara trygg och god för alla. Det här är en dröm som upprepas i flera diskussioner. Det är dock viktigt att komma ihåg att ungdomar också har personliga drömmar, och dessutom sammanflätas den personliga och samhällliga verkligheten ofta.

För att till exempel minoritetsungdomars personliga drömmar skulle kunna gå i uppfyllelse behövs ett samhälle där det finns jämlika möjligheter för alla människor. Arbete för att främja jämlikhet är således arbete som behövs för att stärka ungdomars framtidstro.

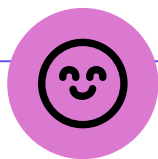
Ungdomar kan se alternativa framtider, och de vill vara med och påverka och skapa framtiden. Just ungdomar kommer att leva längst med den framtid som nu skapas, och deras röst i diskussioner om framtiden måste stärkas (Sitra 2023).

”År 2050 behöver ingen nämna, anmäla, be och ursäkt för, beklaga eller annars urskilja sig själv från normen, utan kan vara sig själv bland alla andra. Man behöver inte kämpa för sin plats och sina rättigheter. Vi kämpar inte, utan dansar tillsammans i alla färger! <3”

87 %

av 15–24 åringarna tror att vi har
möjlighet att påverka framtiden.

(Sitra 2023.)

De ungas önskemål

- 4.** **VUXNA MÅSTE FÖRBINDA** sig till att prata respektfullt i offentligheten om alla ungdomar och deras mänskliga rättigheter.
- 5.** **SPECIELLT UNDER SVÅRA** tider behöver ungdomarna de vuxnas aktiva stöd för att stärka sitt hopp och sin tro på framtiden.
- 6.** **UNGDOMARNA MÅSTE INKLUDERAS** i att påverka och skapa framtiden.

Den unga har rätt att vara sig själv

”Positiva känslor väcks då alla tas i beaktande och allas röst blir hörd och man inte behöver vara rädd för att vara sig själv. Även jämlikhet är uppmuntrande, när man inte urskiljer någon ur gruppen, utan alla är likvärdiga och lika viktiga.”

NÄR MAN VILL stöda ungdomars välbefinnande är det bra att utgå från att främja varje ungdoms rätt att vara sig själv, utan att behöva vara rädd. De unga i Digiraati har upprepade gånger berättat hur betydelsefullt det är att bli hörd och sedd som den man är, när man bygger välbefinnande.

Även i Digiraati-diskussionerna upprepas tyvärr ungdomarnas erfarenheter av att inte ens experter som arbetar med ungdomar bemöter dem som dem de är. Bemötanden på läroanstalter samt i social- och hälsovårdstjänster är viktiga, eftersom de bygger ungdomars erfarenheter av sig själva och sitt eget värde (Kallio 2023; Ågren 2024).

Speciellt ungdomar som tillhör en minoritet berättar i Digiraati-diskussionerna att de upplevt att man inte vill eller kan bemöta dem i skolan, på läroanstalter, i hobbyer eller i välfärdstjänsterna. Ungdomar tycker också det är tungt om de endast blir bemötta som representanter för en minoritet och inte som hela människor.

”Identiteten borde inte vara ett ställningstagande. Nuförtiden känns det som att om man tillhör en könsminoritet anses det automatiskt som ett ställningstagande.”

I DIGIRAATI-DISKUSSIONERNA framhåller ungdomarna ständigt att det behövs mer utbildning om jämlikhet och antirasism. De föreslår denna utbildning för barn och ungdomar, men också för vuxna som jobbar med ungdomar.

Ungdomarna uppmärksammar synligheten av mångfald och betydelsen av modellinlärning i hur människor ser sig själva och andra. Man borde kunna se mångfald till exempel i leksaker, så att barn redan i barndomen skulle lära sig förhålla sig öppet och respektfullt till alla människor.

”Mera mångfald i läroböcker och leksaker, till exempel i fråga om utseende, funktionsvariationer eller sjukdomar. Då skulle de bli normen, inte avvikelsen.”

DET ÄR VIKTIGT att förstå att genom att stöda ungdomars rätt att vara sig själva stöder man inte bara ungdomar som tillhör en minoritet, utan alla ungdomar. Allt för många ungdomar upplever känslor av otillräcklighet och utanförskap (Finlands Röda Kors 2023).

Rätten att vara sig själv hör ihop med ungdomars möjlighet att tillhöra en betydelsefull gemenskap. Digiraatis ungdomar känner igen att trygga gemenskaper grundar sig på varje medlems godkännande och respekt.

Även med små handlingar och vänlighet kan man betydligt påverka om ungdomar känner sig bemötta som sådana de är. I ett respektfullt bemötande gör man inte antaganden, utan man ger den unga plats att själv berätta om sig själv och sina tankar. I Digiraati-diskussionerna betonar också ungdomar att det inte räcker med att förkunna jämlikhet, utan främjandet av jämlikhet måste bindas till praktiska åtgärder.

”Till exempel en regnbågsflagga på dörren eller framme skapar en känsla av tillhörighet. Symboler är dock inte till någon nytta om rummet i själva verket inte är tryggt för regnbågsmänniskor.”

22 %

av de ungdomar som besvarade Vaikuttamisbotti berättar att de hittat kamrater i skolan.

(Vaikuttamisbotti 2023.)

55 %

av 15–29 åringarna uppgav att de åtminstone någon gång blivit diskriminerade.

(Kilakoski & Laine 2022; Ungdomsbarometern 2021.)

De ungas önskemål

- 7. LÄRARE OCH ANDRA** experter som arbetar med ungdomar behöver mer utbildning i hur man bemöter alla ungdomar jämlikt och respektfullt. Det finns speciellt stort behov av utbildning i regnsbågsfärdigheter och antirasism.
- 8. BARN OCH UNGDOMAR** har rätt att lära sig uppskatta sig själv och andra. I skolor och på daghem måste man satsa mer på undervisning i jämlikhet.
- 9. MAN MÅSTE AKTIVT** förverkliga principerna för tryggare rum i offentliga lokaler, tjänster, hobbyer, skolor och på läroanstalter.

Vuxna måste ta ansvar för att ingripa i rasism

”Själv märker jag rasism mer på offentliga platser och från vuxna än från jämnåriga. Rasismen som vuxna använder riktar sig i allmänhet mot dem som har mörkare hudfärg. Jag har märkt att ungdomar inte vågar ingripa i vuxnas rasism, inklusive mig.”

DET ÄR VERKLIGEN oroväckande att ungdomar i Digiraati-diskussioner ständigt berättar om vuxnas oförmåga att ingripa i rasism och diskriminering. Ungdomar har också för många erfarenheter av vuxna som själva betar sig rasistiskt. Många ungdomar vågar inte ingripa i vuxnas rasism på grund av den vuxnas auktoritetsställning.

Även när det gäller att ingripa i andra ungdomars rasistiska beteende önskar ungdomar strängare åtgärder från vuxna. Det skulle vara viktigt för ungdomar att speciellt skolor skulle förbinda sig till att främja jämlikhet. Ungdomar betonar att de inte borde vara tvungna att lära lärare hur man identifierar och ingriper i rasism.

Digiraatis ungdomar skulle vilja se mer utbildning i antirasism i skolor och på daghem. De är själva villiga att ingripa i rasistisk beteende, men de vill ha stöd av vuxna så att de inte behöver vara rädda för följderna av ingripandet.

Antirasism är en aktiv och medveten verksamhet mot alla former av rasism. Antirasistisk verksamhet är det arbete som minskar etnisk diskriminering, effekterna av diskriminerande praxis och negativa fördomar.

(Diskrimineringsombudsmannen)

”En liten handling som man själv kan göra är att visa exempel och hoppas att det har en inverkan genom modellinläring :) Jag ser alltså till att jag själv inte betar mig eller pratar rasistiskt, utan respekterar alla.”

UNGDOMAR HAR FÖRTROENDE för att man kan ändra på rasistiskt beteende. En del ungdomar berättar att de försökt diskutera med personer som betar sig rasistiskt antingen ansikte mot ansikte eller i sociala medier. De anser att beskyllningar inte fungerar, utan i stället måste man lyssna och diskutera.

Samtidigt är ungdomar mycket bekymrade över ökningen av rasism i Finland. De har märkt att prat som normaliserar rasism har ökat i politiken och offentligheten, och oroar sig för hur detta prat påverkar ungdomars liv.

”Det är ofattbart att man i den finska politiken låter det finnas människor som helt öppet är av den uppfattningen att människor inte är jämlika sinsemellan, att en del finländare är bättre än andra och att vissa finländare inte förtjänar samma rättigheter som andra.”

I DIGIRAATI-DISKUSSIONERNA anser ungdomar att rasism inte bara påverkar människorna som blir föremål för den, utan att den reflekteras i hela gemenskapen och samhället (Kareinen & Henttonen 2023). Rasism och diskriminering ökar atmosfären av rädsla, och minskar således de ungas trygghetskänsla.

Ungdomar observerar att rasistiska attityder kan vara väldigt djupt rotade i samhället och människors sinnen. Strukturell rasism är verklighet, och en del av för många ungdomars vardag. Därför önskar ungdomar att inläringen av antirasism inte enbart skulle lämnas åt individer och speciellt inte åt ungdomar. De vuxna måste bära huvudansvaret för att skapa ett antirasistiskt samhälle.

Att bygga en trygg och accepterande atmosfär är bra att påbörja i ungdomarnas vardagliga livsmiljöer, såsom i skolor och hobbyer. Det är dock bra att komma ihåg att alla evenemang, diskussioner och allmänna inställningar i samhället påverkar även ungdomar. Främjande av antirasism är en förutsättning för att Digiraati-ungdomarnas drömmar om tryggare rum ska kunna uppfyllas.

”I ett antirasistiskt Finland skulle alla få vara just sådana som de vill. Och ingen skulle bli behandlad annorlunda på grund av någon yttre eller inre egenskap.”

Vaikuttamisbotti (2024) frågade de unga:

Vad tror du skulle hjälpa dig och andra ungdomar att ingripa i rasism?

Ungdomarna fick olika svarsalternativ, och så här svarade de:

73 %

av ungdomar som besvarade Vaikuttamisbotti berättar att de sett eller hört rasistiskt beteende. Enligt ungdomarna förekommer mest rasistiskt beteende i skolor eller på läroanstalter och på offentliga platser.

(Vaikuttamisbotti 2024.)

De ungas önskemål

- 10.** **NORMALISERING AV RASISTISKT** tal i offentligheten och politiken måste avslutas.
- 11.** **ATT INGRIPA I** rasism är en medborgarfärdighet som alla barn, ungdomar och vuxna måste lära sig.
- 12.** **VUXNA MÅSTE TA** ansvar för att ingripa i rasism och diskriminering. Vuxnas uppgift är att bygga ett antirasistiskt samhälle, där varje barn och ungdom får vara sig själv.

Källor

- Henttonen, Elina & Kareinen, Janne. 2023. "Kukaan ei synny vihaamaan" - Nuorten dialogit rasismista ja syrjinnästä. Justitieministeriets publikationer, Selvityksiä ja ohjeita 2023:34. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165318/OM_2023_34_SO.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Honkatukia, Päivi & Kallio, Jenni & Lähde, Miia & Mölkänen, Jenni. 2020. Att vara sig själv som en del av samhället – unga i självständighetsprocessen som medborgare (Omana itsenä osa yhteiskuntaa – itsenäistyvät nuoret aikuiset kansalaisina). Tampereen yliopisto.
- Honkatukia, Päivi & Määttä Mirja. 2024, red. Elämää korona-ajassa – Poikkeusolot nuorten aikuisten kokemana. Tampere: Vastapaino.
- Jokela, Satu & Luopa, Pauliina & Hyvärinen, Anni & Ruuska, Tupu & Martelin, Tuija & Klemetti, Reija. 2020. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointi. Skolhälsoenkäts resultat 2019. Työpaperi 38/2020. Institutet för hälsa och välfärd. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140742/URN_ISBN_978-952-343-580-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y (hänvisad 8.2.2024).
- Kallio, Jenni. 2023. Eletty, opittu, kamppailtu: Itsenäistyvien nuorten kansalaisuuden rakentuminen institutionaalisessa järjestelmässä. Akademisk doktorsavhandling. Tampereen yliopisto.
- Kallio, Johanna & Toikka, Enna. 2022. Lasten ja nuorten köyhyyden kokemukset arjessa. Dialogiblogi 14.6.2022. <https://blogit.utu.fi/soteakatemia/lasten-ja-nuorten-koyhyiden-kokemukset-arjessa/> (hänvisad 7.2.2024).
- Kiilakoski, Tomi & Laine, Riku. 2022. Tilasto-osio. I verket Tomi Kiilakoski (red.) Kestävää tekoa. Ungdomsbarometern 2021. Statens ungdomsråd Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto undervisnings- och kulturministeriet.
- Laiti, Minna. 2024. Towards LGBTQ+ inclusive Junior High school nursing: Development of a theoretical model. Akademisk doktorsavhandling. Turun yliopisto.
- Myllyniemi, Sami & Kiilakoski, Tomi. 2019. Tilasto-osio. I verket Elina Pekkarinen &

Sami Myllyniemi (red.) Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Ungdomsbarometern 2018. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, nro 140 Kenttä. Statens ungdomsråds publikationer nr. 60, 9–112.

Rättilä, Tiina & Honkatukia, Päivi. 2022. Johdanto: Tutkimusyhteistyön lähtökohtia ja teoksen tavoitteet. I verket Tiina Rättilä & Päivi Honkatukia (red.) Tutkien ja tarinoiden kohti pakolaistaustaisten nuorten kestäväää hyvinvointia. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, Publikationer 231, 9–28.

Sitra. 2023. Tulevaisuusbarometri. Valta-kunnallinen raportti. https://media.sitra.fi/app/uploads/2023/03/sitra_tulevaisuusbarometri-2023_alt_v2.pdf

Finlands Röda Kors. 2024. Yksinäisyysbarometri. Tutkimusraportti. https://www.punainenristi.fi/globalassets/13.-uuti-set/2024/punaisen-ristin-yksinaisyysbarometri-nuorten-yksinaisyys-on-haluttavalla-tasolla--suomen-punainen-risti-peraankuuluttaa-maaratietoisia-toimia/suomen-punainen-risti_yksinaisyysbarometri_2024_raportti.pdf

Suurpää, Leena & Kallio, Jenni. 2023. Sosiaali- ja terveystalvissa vahvistuu

tai murenee nuorten luottamus yhteiskuntaan. Itla, Vieraskynä 7.12.2023. <https://itla.fi/sosiaali-ja-terveyspalveluissa-vahvistuu-tai-murenee-nuorten-luottamus-yhteiskuntaan/> (hänvisad 8.2.2024).

Ågren, Susanna & Kallio, Jenni. 2023. Young adults' perceptions of citizenship outside and beyond labour market citizenship. I verket Päivi Honkatukia & Tiina Rättilä (red.) Young People as Agents of Sustainable Society. Routledge, 113–127.

Ågren, Susanna. 2024. Epistemological Dissonance of Worker-Citizenship: Young vocational students' and graduates' negotiations of societal belonging within the changing labour market. Akademisk doktorsavhandling. Tampereen yliopisto.

Opublicerade källor:

Vaikuttamisbotti. 2023. Yhteisöllisyysteeman vastaukset.

Vaikuttamisbotti. 2024. Ei rasismille-teeman vastaukset.

